

ΕΡΩΤΗΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΠΟΥ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ :

«1984»

(απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Τζορτζ Όργουελ)

Ήταν μια λαμπρή κρύα μέρα του Απρίλη και τα ρολόγια έδειχναν μία η ώρα το μεσημέρι. Ο Ουίνστον Σμιθ, με το πηγούνι χωμένο στο στήθος του προσπαθώντας ν' αποφύγει τον απαίσιο άνεμο, γλίστρησε μέσ' από τις γυάλινες πόρτες του Μεγάρου της Νίκης, κουβαλώντας μαζί του κι ένα στρόβιλο σκόνης ανακατεμένης με άμμο.

Ο διάδρομος ανάδινε μια ανάμικτη μυρωδιά από βρασμένο λάχανο και παλιά κουρελιασμένα χαλιά. Στην άκρη του διαδρόμου ήταν καρφωμένη στον τοίχο μια πελώρια χρωματιστή αφίσα. Έδειχνε ένα γιγάντιο πρόσωπο πλάτους περισσότερο από ένα μέτρο: ήταν το πρόσωπο ενός ανθρώπου γύρω στα σαράντα πέντε, μ' ένα παχύ μαύρο μουστάκι και τραχιά όμορφα χαρακτηριστικά. [...] Σε κάθε πάτωμα απέναντι από το ασανσέρ, υπήρχε η ίδια αφίσα με το γιγάντιο πρόσωπο που σε παρατηρούσε από τον τοίχο. Ήταν μια απ' αυτές τις φωτογραφίες που είναι έτσι φτιαγμένες, ώστε τα μάτια να δίνουν την εντύπωση πως σε παρακολουθούν, όπου κι αν βρίσκεσαι. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα από κάτω.

Μέσα στο διαμέρισμα, μια γλυκιά φωνή διάβαζε δυνατά ένα κατάλογο στοιχείων που αφορούσαν την παραγωγή χυτοσιδήρου. Η φωνή ερχόταν από μια μακρόστενη μετάλλινη πλάκα σαν θαμπό καθρέφτη που αποτελούσε μέρος της επιφάνειας του δεξιού τοίχου. Ο Ουίνστον γύρισε ένα διακόπτη και η φωνή εξασθένησε κάπως, αν και οι λέξεις διακρίνονταν ακόμα. Η συσκευή αυτή (τηλεοθόνη την έλεγαν) μπορούσε μεν να σκοτεινιάσει, αλλά δεν υπήρχε τρόπος να την κλείσει κανείς εντελώς. Προχώρησε προς το παράθυρο. [...] Το πρόσωπο με το μεγάλο μουστάκι δέσποζε σε κάθε καίριο σημείο των δρόμων. Υπήρχε μια τέτοια αφίσα στην πρόσοψη του απέναντι σπιτιού. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα, ενώ τα σκοτεινά μάτια κοίταζαν βαθιά, διαπεραστικά μέσα στα μάτια του Ουίνστον. Σε μακρινή απόσταση ένα ελικόπτερο έκανε βουτιές ανάμεσα στις στέγες, αιωρείτο στον αέρα σαν μύγα, κι ορμούσε ξανά προς τα εμπρός με μια καμπυλωτή κίνηση. Ήταν η Αστυνομική περίπολος που

κατασκόπευε μέσα στα παράθυρα του κόσμου. Οπωσδήποτε, οι περιπολίες δεν είχαν σημασία. Μόνο η Αστυνομία της Σκέψης είχε σημασία.

Η τηλεοθόνη ήταν ταυτόχρονα πομπός και δέκτης. Μπορούσε να συλλάβει κάθε θόρυβο που προερχόταν από τον Ουίνστον, και που ήταν πάνω από το επίπεδο ψιθύρου. Επιπλέον, όσο βρισκόταν μέσα στο οπτικό πεδίο της μεταλλικής πλάκας, οι κινήσεις του μπορούσαν να παρακολουθούνται όπως και ν' ακούγονται. Βεβαίως, δεν υπήρχε τρόπος να ξέρει κανείς ποια ακριβώς στιγμή παρακολουθούσαν. Το πόσο συχνά ή με ποιο σύστημα συνδεόταν η Αστυνομία της Σκέψης με την κάθε συσκευή, μόνο να το μαντέψει μπορούσε κανείς. Θα μπορούσε ακόμα να διανοηθεί κανείς ότι παρακολουθούσαν τους πάντες συνεχώς. Οπωσδήποτε πάντως μπορούσαν να συνδεθούν με τη συσκευή σου όποτε ήθελαν. Έπρεπε να ζεις –συνήθισες να ζεις- με την προϋπόθεση ότι κάθε ήχος που έβγαζες ακουγόταν, και ότι κάθε σου κίνηση παρακολουθείτο, εκτός αν ήταν σκοτάδι.

Ο Ουίνστον εξακολουθούσε να έχει την πλάτη του γυρισμένη στην τηλεοθόνη. Ήταν πιο ασφαλές· παρ' όλο, που, όπως ήξερε πολύ καλά, ακόμα και μια πλάτη μπορεί να είναι αποκαλυπτική. Ένα χιλιόμετρο μακριά το Υπουργείο Αλήθειας, όπου εργαζόταν, υψωνόταν τεράστιο και άσπρο πάνω από το γυμνό τοπίο. [...] Το Υπουργείο Αλήθειας, στη Νέα Ομιλία είχε χτυπητή διαφορά από κάθε τι που το περιστοίχιζε. Ήταν μια πελώρια πυραμιδοειδής οικοδομή από άσπρο αστραφτερό μπετόν, που από πάτωμα σε πάτωμα υψωνόταν τριακόσια μέτρα στον αέρα. Από τη θέση που στεκόταν ο Ουίνστον, μόλις μπορούσε να διαβάσει στην άσπρη πρόσοψη του κτιρίου τα κομψά γράμματα που σχημάτιζαν τα τρία συνθήματα του Κόμματος:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ

Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ.....

ΕΡΩΤΗΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ Γ :

Να εντοπίσετε το θεματικό κέντρο του λογοτεχνικού αποσπάσματος. Στη συνέχεια, να τεκμηριώσετε τη θέση σας μέσω της χρήσης τριών κειμενικών δεικτών. Πιστεύετε ότι το εν λόγω απόσπασμα, παρόλο που γράφτηκε το 1948 έχει προφητικό χαρακτήρα;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ :

Στο εν λόγω απόσπασμα του Τζορτζ Όργουελ περιγράφεται μια δυστοπική κοινωνία, δηλαδή μια κοινωνία ενός δυσοίωνου μέλλοντος, όπου η κριτική σκέψη και η ελεύθερη βούληση είναι καταδικαστέες και όλα είναι ανά πάσα στιγμή ελεγχόμενα από μια υπερφυσική οντότητα, που αποκαλείται « Μεγάλος Αδελφός», παρακολουθώντας τους πάντες και τα πάντα. Το σχήμα λόγου της επανάληψης αναδεικνύει το θεματικό κέντρο του αποσπάσματος. Ειδικότερα, η επανάληψη της φράσης «Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ» αποκαλύπτει στον αναγνώστη τον έντονο έλεγχο, που δέχονται οι πολίτες από την κυβέρνηση. Ταυτόχρονα, δίνεται έμφαση στην παρουσία του μεγάλου αδελφού, τόσο με την επανάληψη της φράσης, όσο και με την αποτύπωσή της με κεφαλαία γράμματα, ενώ κεντρίζεται παράλληλα και το ενδιαφέρον του δέκτη. Επιπλέον, δεσπόζουσα θέση στο απόσπασμα έχουν οι μεταφορές. Συγκεκριμένα, η μεταφορά (μπορούσε να συλλάβει κάθε θόρυβο) φανερώνει τον ανελαστικό έλεγχο, που ασκείται στους ανθρώπους, αφού σε οποιαδήποτε ενέργεια και αν προβούν, παρακολουθούνται και αδυνατούν να διασφαλίσουν την ιδιωτικότητά τους. Μάλιστα, μέσω της συνειρμικής γραφής το κείμενο αποκτά λυρισμό και εγείρεται η φαντασία του δέκτη. Τέλος, ο αφηγηματικός τρόπος της περιγραφής επιδιώκει να μεταφέρει τον αναγνώστη στο πεδίο της δράσης, ώστε με παραστατικό τρόπο να παρουσιάσει τις συνθήκες τις οποίες επικρατούσαν εκείνη την εποχή, κατά την οποία εκτυλίσσονται τα γεγονότα (Ο Ουίνστον εξακολουθούσε να έχει...αποκαλυπτική). Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η δραματικότητα, που επιχειρεί να περάσει ο συγγραφέας στον δέκτη, ώστε να τονιστεί η καταστρατήγηση της προσωπικής ελευθερίας των ανθρώπων. Έτσι, η πλοκή επιβραδύνεται, με αποτέλεσμα να επιτείνεται ο προβληματισμός του αναγνώστη.

Προσωπικά θεωρώ ότι παρόλο, που το έργο γράφτηκε τη δεκαετία του σαράντα, κατά έναν περίεργο τρόπο παρουσιάζει τρομακτικές ομοιότητες με την εποχή μας, γεγονός, που συνηγορεί υπέρ του προφητικού χαρακτήρα. Βρισκόμαστε στην εποχή, όπου η τεχνολογία έχει παρεισφρήσει στην καθημερινότητα όλων, με αποτέλεσμα ανά πάσα στιγμή να γνωρίζουμε προσωπικές πληροφορίες για τον καθένα. Επιπλέον, δεν είναι λίγες οι φορές,

που αυτά τα μέσα χρησιμοποιήθηκαν ως τρόπος ελέγχου και χειραγώγησης των πολιτών τόσο σε πολιτικό επίπεδο, όσο και σε οικονομικό. Συνεπώς, το έργο αναδεικνύει σε διαχρονική κλίμακα την άπληστη και ελεγκτική φύση του ανθρώπου.

